

Doing Business Environment in South Caucasus Countries in Consideration of Its Indicators (2010-2017)

Alper YALÇIN*, Sevda YALÇIN **

* Kafkas Üniversitesi Kağızman MYO,

**Kafkas Üniversitesi Kağızman MYO

E-mail: alperyalcin36@hotmail.com, sevdayalcin3636@hotmail.com

Copyright © 2017 Alper YALÇIN, Sevda YALÇIN. This is an open access article distributed under the Eurasian Academy of Sciences License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

ABSTRACT

Ease of The Doing Business Index ("Doing Business"), which has been prepared every year since 2003 with the cooperation of the World Bank (WB) and the International Finance Corporation (IFC); examines a number of regulations affecting local companies in 190 countries (for small and medium-sized businesses) to work quickly and easily with business start-up, management and liquidation operations. The Doing Business Index sorts country economies by the criteria for having adequate equity to do business.

This work will analyze comparatively the business and investment environments according to the Doing Business prepared by the International Finance Corporation (IFC) of the South Caucasus countries whose geostrategic, geopolitical and geoeconomic potentials and importance are increasing day by day.

Keywords: Doing Business Indicators, Azerbaijan, Armenia, Georgia

JEL Classification: O17, O50, P48

Doing Business Göstergeleri Işığında Güney Kafkasya Ülkelerindeki İş Yapma Ortamı (2010-2017)

ÖZET

Dünya Bankası (WB) ve Uluslararası Finans Kuruluşu (IFC) ortaklığıyla 2003 yılından beri her yıl hazırlanan "İş Yapma Kolaylığı Endeksi" (Doing Business); 190 ülkedeki yerel şirketlerin (küçük ve orta ölçekli işletmeler için) hızlı ve kolay şekilde iş kurma, işletme ve tasfiye işlemleri ile iş yapmalarını etkileyen bir dizi düzenlemeleri mercek altına almaktadır. İş Yapma Kolaylığı Endeksi ülke ekonomilerini iş yapmak için uygun ortama sahip olma ölçütlerine göre sıralamaktadır.

Bu çalışmayla jeostratejik, jeopolitik ve jeoekonomik potansiyelleri ve önemleri her geçen gün artan Güney Kafkasya ülkelerinin, Uluslararası Finans Kurumu'nun (IFC) hazırladığı İş Yapma

Kolaylığı Endeksi'ne (Doing Business) göre iş ve yatırım ortamları karşılaştırmalı olarak analiz edilecektir.

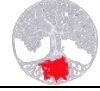
Anahtar Kelimeler: Doing Business Göstergeleri, Azerbaycan, Ermenistan, Gürcistan

1-Giriş

1917 Ekim Devrimiyle kurulan Sovyetler Birliği'nin 1980'lerin ortasında uygulamaya koyduğu Glastnost (açıklık) ve Perestroyka (yeniden yapılandırma) reform politikaları ülkenin kötü gidişatını durduramadığı gibi aksine devlet otoritesinin çözülmesine ve sistemin çöküşüne neden olmuştur. Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla Baltık Coğrafyası, Kafkasya Bölgesi ve Orta Asya'da on beşe yakın ülke, 1990'ların başında bağımsızlıklarını ilan etmiştir. Bağımsızlığını kazanan devletlerin bir kısmını ise Güney Kafkasya Bölgesi'nde bulunan Azerbaycan (Ekim-1991), Gürcistan (Nisan-1991) ve Ermenistan (Ağustos-1991) oluşturmuştur.

Güney Kafkasya coğrafyası özellikle doğu-batı enerji ve ulaştırma hatlarının kesişmesi ve Hazar Havzası enerji kaynaklarına sahip olması bakımından büyük önem taşımaktadır. Sovyetler Birliği'nin dağılması akabinde bu bölgede üç bağımsız devletin kurulması Güney Kafkasya'da yeni ekonomik, askeri ve siyasi değerlerin oluşmasına neden olmuştur.

Güney Kafkasya'nın da içinde bulunduğu "Büyük Avrasya'yı küresel güç mücadelesinin sürdürüleceği bir satranç tahtasına benzeten Brzezinski'ye göre, bu rekabette çeşitli büyüklükte ve güçte oyuncular bulunmaktadır. Bu oyuncuları etki ve güçlerine göre "Jeostratejik Oyuncu" ve "Jeopolitik Mihver" ülkeleri olarak birbirinden ayıran Brzezinski, jeostratejik oyuncuların mevcut jeopolitik durumu -ABD'nin çıkarlarını etkileyebilecek bir şekilde- değiştirebilmek amacıyla- sınırlarının ötesinde güç uygulama ya da etkide bulunma yeteneğine sahip ülkeler olarak tanımlamaktadır. Jeopolitik Mihver ülkeleri ise, önemli jeostratejik oyuncu gibi güç ve motivasyonlarından ziyade, jeostratejik oyuncular arasındaki mücadelede oynayabilecekleri hassas rollerden dolayı dikkate alınması gerektiğini" vurgulamaktadır. Jeopolitik Mihver ülkelerin bazı durumlarda yaşamsal bir devlet ya da bir bölge için rakibi sınırlayıcı bir kalkan gibi davranabileceğini, bu nedenle Soğuk Savaş sonrası kilit önemdeki Avrasya jeopolitik mihverlerinin belirlenmesi ve bunların korunmasının ya da denetim altına alınmasının Amerika'nın küresel üstünlük stratejisini sürdürmede belirleyici olabileceği üzerinde durmaktadır. Bu bağlamda ABD dışında Rusya, Almanya, Fransa, Çin ve Hindistan'ı jeostratejik ülkeler olarak gören Brzezinski, Türkiye, İran, Azerbaycan, Güney Kore ve Ukrayna'yı da jeopolitik mihver ülkeler olarak değerlendirmektedir. Ancak, bunun sürekli bir durum olmadığını ve her zaman değişebileceğini belirten Brzezinski, Orta Asya ülkelerinden Kazakistan, Türkmenistan Özbekistan ya da Kırgızistan'ın yanında Kafkasya'da bulunan Azerbaycan, Gürcistan ve Ermenistan'ın da jeopolitik mihver ülkelere dahil olabileceklerini belirtmektedir (Brzezinski; 1998: 41). Buradan hareketle jeostratejik, jeopolitik ve jeoekonomik konumları ve potansiyelleri her geçen gün daha da artan Güney Kafkasya ülkelerinin çeşitli konular açısından ele alınıp incelenmesi, gösterdikleri performansların iyi tahlil edilmesi ve bu ülkeler hakkında geleceğe dair öngörülerde bulunulması çok önemli hale gelmektedir.

2-Uluslararası Endeksler

Uluslararası kuruluşlar tarafından gerçekleştirilen endeksler konularına göre ülkelerin tüm finansal, ekonomik, mali, sosyal, beşeri, askeri vb. kapasitelerini dair saptama, gözlem ve analizleri gerçekleştirmek amacıyla yapılmaktadır. Bu endekslerin her biri alanında uzmanlaşmış kuruluşlar tarafından yapılır. Değerlendirmeyi yapan kuruluşlar ele aldıkları konulara göre değişen yöntemler/kriterler kullanırlar. Yayımlanan endeksler ülkelerin ekonomisi, büyüme potansiyeli, iş yapma olanakları, rekabet edebilirliği, siyasi ve ekonomik riskleri, dış politikadaki gelişmeleri, özgürlükleri gibi çeşitli konularda ülke içi ve ülke dışındaki bütün ilgili taraflara veriler sunarak onların hareket tarzını belirlemede önemli bir görevi yerine getirmektedir. Araştırılan konuya göre endekslerden elde edilen sonuçlar öngörülebilir gelecekle ilgili ipuçları vermektedir (Yalçın, A. ve Yalçın, S., 2016: 699).

Endeksler ve bunlar üzerinden yapılan analizler çalışmaların konusuna göre ülkelerin ekonomik, sosyal ve siyasi vb. performansının geçmişine ve mevcut durumuna bakılarak sonuçlara ulaşılır. Elde edilen sonuçlar başta yabancı ülkelerde yatırım yapacak yatırımcılar olmak üzere ilgili bütün taraflar tarafından kullanılır.

3-Doing Business (İş Yapma) Endeksi

Uluslararası kuruluşların gerçekleştirdiği önemli endekslerden biri de İş Yapma Kolaylığı Endeksi'dir. İş Yapma Kolaylığı Raporu ile iş yapma ortamı için belirleyici yasal düzenlemelerin, farklı iş adımları için şirketlerin algısına göre kolaylaştırıcı olup olmadığı ölçülmekte, elde edilen veriler sayısallaştırılarak tüm ülkeler için bir endeks haline getirilmektedir. Söz konusu endeksin başlangıç kısmında amaç şöyle ifade edilmektedir: Modern bir ekonomi mevzuatsız çalışamaz. Kendi haline bırakılan piyasalar zayıf sonuçlar üretir. Mevzuat, oyuncular arasında güç dengesizliğini düzelterek daha adil sonuçlar doğmasına yol açar. Piyasa oyuncularını, yapacakları eylemin diğer oyuncular üzerindeki etkisini düşünmeye teşvik eder (DB 2016).

2003 yılından itibaren hazırlanan İş Yapma Endeksi ile çeşitli göstergeler hazırlanarak, ülkelerin performansları incelenerek dünyada girişimciye en uygun iş ve yatırım ortamını sunan ülkeler tespit edilmeye çalışılmaktadır.

Doing Business endeksiyle aslında özel sektördeki firmalar incelenmektedir. Özel sektör tarafından yönlendirilen büyümenin desteklenmesi kalkınma gündeminin kalbinde yer almaktadır. Pek çok gelişmekte olan ülke, işlerin ve refahın en iyi özel sektörün potansiyelini açığa çıkararak oluşturulduğu sonucuna varmıştır. İşletmelerin gelişmesi için bir "olanak sağlayan ortam" yaratmak uluslararası kalkınmada yeni mantra haline gelmiştir (Hanusch, 2012: 2). Doing Business ile özel sektördeki firmaların iş yapmaları için mevcut olanaklar değerlendirilmektedir.

İş Yapma Kolaylığı raporu için belirlenen hedef, dünya genelindeki ekonomilerde yerel işletmelere yönelik düzenleyici ortamın anlaşılması ve geliştirilmesi için nesnel bir zemin oluşturmak amacıyla ürünü yeniden şekillendirmeye devam etmektir. Birçok kilit uluslararası gösterge grubu gibi, İş Yapma Kolaylığı Raporu ilk hazırlandığı 2003 yılından bu yana büyük bir ilerleme kaydetmiştir ve ilerlemeye devam etmektedir. Diğer önemli uluslararası veri grupları ile kıyaslandığında, İş Yapma Kolaylığı yüzde 5 ile nispeten düşük bir veri düzeltme

oranına sahiptir. Endeks yıllık olarak yayımlanmaktadır. 2013 yılından önceki veriler metodolojideki farklılık¹ nedeniyle karşılaştırılabilir değildir.

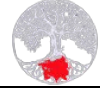
İş yapma kolaylığı sıralaması, ekonomileri 1'den 190'a kadar sıralamaktadır; 1'inci sıra en yüksek performansı göstermektedir. Ekonomilerin sıralaması toplam sınıra uzaklık puanlarına göre yapılmaktadır.

İş Yapma Kolaylığı 2012 raporunda kullanılmaya başlanan sınıra uzaklık puanı, her ekonominin "sınıra" uzaklığını göstermektedir. Burada sınır 2005 yılından veya göstergeye ilişkin verilerin toplandığı yıldan sonraki üçüncü yıldan bu yana tüm ekonomiler arasında o göstergeye ilişkin en iyi performansı temsil etmektedir. Bu ölçü, 0 ile 100 arasında bir ölçeğe indirgenerek normleştirilmiştir (100 sınırı temsil etmektedir). Bu ölçü işgücü piyasası düzenlemelerine ilişkin göstergeleri kapsamamaktadır. Sınıra uzaklık puanı her bir ekonominin iş düzenlemeleri alanında küresel en iyi uygulamalara ne kadar yakın olduğunu göstermektedir. Puanın daha yüksek olması daha etkin bir iş ortamı ve daha güçlü yasal kurumlar olduğunu göstermektedir (Uludağ, 2015: 20).

Bir endeks bazında yapılan hesaplamalar ile ülkelerin performansını ölçen rapor, Haziran ayları arasındaki dönemi incelemektedir. En son yayımlanan Doing Business 2017 Raporu ülkelerin 1 Haziran 2015 ve 1 Haziran 2016 tarihleri arasındaki iş ortamı on başlık altında (vergi göstergeleri hariç) performansları analiz edilmektedir. Yapılan analiz sonuçlarına göre dünyada girişimciye en uygun iş ve yatırım ortamını sunan ülkeler sıralamaya tabi tutulmaktadır. Doing Business 2017 Raporu "herkes için fırsat eşitliği" başlığıyla yayınlandı. Doing Business tarafından gerçekleştirilen hesaplamalara göre; 2007'den beri -genelde- sınır ötesi ticaretin en kolay yapıldığı yer Singapur olmuştur. 190 ekonominin incelendiği Doing Business 2017 Raporu'nda endeks sıralamasının ilk üç sırasında Yeni Zelanda, Singapur ve Danimarka yer almıştır. Sıralamanın başındaki diğer ülkeler ise; Hong Kong, Güney Kore, Norveç, Birleşik Krallık, ABD, İsveç ve Makedonya olmuştur. 2016 yılındaki ilk on ülke ise; Singapur, Yeni Zelanda, Danimarka, Güney Kore, Hong Kong, Birleşik Krallık, ABD, İsveç, Norveç ve Finlandiya olarak gerçekleşmiştir.

Metodolojideki farklılıklar ve veri düzeltmeleri nedeniyle ülkelerin sıralaması da değişmektedir. Bu değişiklik kendini her yıl açıklanan raporlarda göstermektedir. Açıklanan raporlarda o yıl ki sıralama yapıldıktan sonra bir önceki yıla ait sıralama da değişen metodolojiye göre yeniden yapılmaktadır (veri düzeltmeleri ve metodolojideki değişiklikler gibi faktörlerin etkilerini bir önceki yıl ile karşılaştırılabilir hale getirmek için). Örneğin 2017 de açıklanan rapora göre Azerbaycan 65'inci sırada yer almaktadır. 2017'deki metodolojik değişiklik nedeniyle ülkenin 2016 yılı performansı (1 Haziran 2014 - 1 Haziran 2015) yeniden değerlendirildiğinde ülke sıralaması 61 olarak tespit edilmiştir. Hâlbuki 2016 yılındaki Doing Business Raporu ilk açıklandığında ülkenin 63'üncü sırada olduğu görülecektir. Dolayısıyla

¹ Metodolojik değişikliklere neden ihtiyaç duyuluyor? Metodolojide yapılan değişiklikler, verilerin politika yapıcılar ve araştırmacılar tarafından daha geniş bir şekilde kullanılmasını sağlamak için tasarlanmıştır. Düzenleme kalitesi üzerindeki odağı artırılarak, İş Yapma Kolaylığı raporu yeni bir araştırma alanı açmaktadır. Bunun amacı, iş düzenlemesinin kalitesinin önemi ve düzenleme verimliliği ve ekonomik sonuçlar ile olan bağlantıları hakkındaki anlayışın geliştirilmesine yardımcı olmaktır. Rapor ekibi sürekli olarak verileri esas alarak ve veri toplama yöntemlerini geliştirerek iş düzenleme ortamını daha ayrıntılı olarak inceleyebilmekte ve her yeni yayın ile birlikte daha fazla küresel bilgi üretebilmektedir.

buradaki karışıklığı önlemek adına bu çalışmada her yıl açıklanan ilgili yıla ait esas/ilk raporlar dikkate alınmıştır. Metodolojideki değişiklikler nedeniyle bir önceki yıl yeniden değerlendirilerek verilmemiştir.

Her yıl açıklanan raporda incelenen dönem itibarıyla ülkelerde tespit edilen on başlık altında yapılan reformları da görmek mümkün. Bir ülkede dikkate alınan konularla ilgili ülkenin reform yapması demek; o ülkenin boş durmadığı iş ve yatırım ortamını geliştirmek için yeni düzenlemeler ve uygulamalar yaptığı anlamına gelmektedir. 2017 yılında açıklanan rapora göre; 2015/16 yıllarında, dünya genelinde 137 ekonomi (ya da ülke) 283 adet iş düzenleyici reform gerçekleştirmiştir. Bu geçen yıla oranla %20'den fazla bir artışa işaret ediyor. Reform uygulayan ekonomilerin sayısının 2014/2015 yıllarında 122'den 2015/2016 yıllarında 137'ye çıkması, Doing Business'de ölçülen alanlarda iyileşmeye çalışan daha fazla ekonominin bulunduğunu göstermektedir.

İş Yapma Kolaylığı 2015 Raporu ile bazı önemli değişiklikler getirilmiştir. Bunlar:

1-Onbir ekonomide ilave birer şehir: İş Yapma Kolaylığı raporunun yayın tarihinde ilk kez nüfusu 100 milyonun üzerinde olan 11 ülkede ikinci bir şehir çalışma kapsamına dahil edilmiştir. Bu 11 ekonomi Bangladeş, Brezilya, Çin, Hindistan, Endonezya, Japonya, Meksika, Nijerya, Pakistan, Rusya Federasyonu ve Amerika Birleşik Devletleri'nden oluşuyor. İkinci bir şehrin ilave edilmesi diğer büyük şehirler ile ülke içi bir karşılaştırma olanağı tanımıştır.

2-Üç gösterge grubunun kapsamı genişletilmiştir: tasfiye işlemleri, azınlık yatırımcılarının korunması ve kredi alma. Tasfiye işlemleri göstergesi kullanılmaya başladığından bu yana örnek inceleme yapılan bir şirket için iflas sürecinin süresini, maliyetini ve sonucunu ve teminatlı alacaklılar için kurtarma oranını ölçmüştür. Dolayısıyla, göstergeler temel olarak iflas mahkemesi sisteminin etkinliği üzerinde odaklanmıştır. Bu yılki raporda göstergeler daha da ileri giderek iflas ile ilgili yasal sistemin gücünü açık bir şekilde ölçmektedir. Kredi alma göstergeleri daha fazla iyi uygulamayı kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Yasal hakların gücü endeksi, diğerlerinin yanında UNCITRAL İflas Hukukuna İlişkin Mevzuat Kılavuzuna göre seçilen yeni unsurların eklenmesi ile birlikte 10 puandan 12 puana yükseltilmiştir. Yeni eklenen iki puandan birisi ekonomilerin entegre bir teminatlı işlemler sistemine sahip olmasına verilmiştir. Yeni eklenen diğer puan, birkaç özellik (modern fonksiyonlar sunması, bildirim dayalı olması ve her tür teminatlı işlemi kapsamı gibi) ile tanımlanan iyi işleyen bir teminat sicilinin mevcut olmasına verilmiştir.

3-Sınır uzaklık puanına dayalı genel sıralama: İş yapma kolaylığı sıralaması artık sınır uzaklık puanına dayalı olarak yapılmaktadır. Bu ölçü her bir ekonominin iş düzenlemeleri alanında küresel en iyi uygulamalara ne kadar yakın olduğunu göstermektedir. Puanın daha yüksek olması daha etkin bir iş ortamı ve daha güçlü yasal kurumlar olduğunu göstermektedir.

Ülkeyi yöneten politikacıların, ülke ekonomilerinin toplu olarak iş yapma kolaylığı konusunda dünyada ve bölgesinde ve benzer ekonomilerde nerede durduğunu bilmelerinde fayda vardır. İş Yapma Kolaylığı raporu ölçtüğü alanların kapsamını genişleterek politika yapıcılara iş ortamının daha eksiksiz bir resmini ve reform gündeminde ele alınması gereken yeni alanları sunmaktadır.

İş Yapma Kolaylığı Raporu'nda en yüksek sıralamada yer alan ülkeler hiçbir düzenlemenin yer almadığı ülkeler değildir; bu ekonomiler öyle bir düzenleyici sistem kurmuşlardır ki hem piyasadaki işlemler kolaylaşmış hem de özel sektörün gelişmesini engellemeden önemli kamu

haklarını koruyabilmişlerdir. Diğer bir ifade ile bu ülkeler, güçlü kurumlarla birlikte düşük işlem maliyetlerine sahiptir (DB 2014).

Verilerin ekonomiler arasında karşılaştırılabilir hale getirilmesi için göstergeler, işletmelere ilişkin spesifik varsayımlar ile standartlaştırılmış örnek senaryolara dayandırılmıştır. Nüfusu 100 milyonun üzerinde olan 11 ekonomide artık iş faaliyetlerinin en fazla olduğu ikinci büyük şehir için de veriler toplanmaktadır. Bu yaklaşım karşılaştırılabilirliğin sağlanmasına yardımcı olmakla birlikte, bazı sınırlamalara da sahiptir. Ayrıca, İş Yapma Kolaylığı Raporu yerel şirketler için geçerli düzenleyici ortamın bazı önemli boyutlarını ele almakla birlikte, iş ortamının şirketler veya yatırımcılar için önem taşıyan veya ekonominin rekabet gücünü etkileyen tüm yönlerini ölçmemektedir. Örneğin güvenliği, makroekonomik istikrarı, yolsuzluğu, işgücü becerilerini, kurumların altta yatan güçlü yönlerini veya altyapı hizmetlerinin (sınır ötesi ticaret ve elektrik bağlantısına erişim ile ilgili hizmetler dışında) kalitesini ölçmemektedir. Ayrıca yabancı yatırıma özgü düzenlemeler üzerinde de odaklanmamaktadır (Uludağ, 2015: 21).

4-Güney Kafkasya Ülkelerinde İş Yapma Kolaylığı

İş yapma kolaylığını ölçen Doing Business (İş Yapma) Endeksi'nin 2010-2017 dönemine ait verilerine bakıldığında, Güney Kafkasya ülkelerinden en iyisinin Gürcistan olduğu görülecektir (2017 yılında 190 ülke içerisinde 16'ncı sırada bulunmaktadır). Gürcistan'ı, Ermenistan ve Azerbaycan takip etmektedir. En son açıklanan Doing Business 2017 raporuna göre 190 ülke içerisinde 100 puan üzerinden Gürcistan 80.20 puan ile 16'ncı, Ermenistan 73.63 puan ile 38'inci ve Azerbaycan'da 67.99 puan ile 65'inci sırada yer almıştır. İncelenen sekiz Doing Business raporuna göre 8 yıllık süre içerisinde en iyi gelişim performansını ise Ermenistan göstermiştir. Doing Business 2010 raporuna göre ülke 43'üncü sırada iken Doing Business 2017 raporunda ise 5 sıra ilerleyerek 38'inci sıraya yükselmiştir. Azerbaycan 38'inci sıradan 27 basamak gerileyerek 65'inci sıraya, Gürcistan ise 11'inci sıradan 5 basamak gerileyerek 16'ncı sıraya yerleşmiştir. İncelenen 8 yıllık dönem itibarıyla Ermenistan'ın iş yapma kriterleri açısından daha reformcu bir kimliğe sahip olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla yaptığı düzenlemelerin iş yapmayı daha da kolaylaştırdığı, mümkün hale getirdiği görülmektedir.

Tablo-1: İş Yapma Endeksine (Doing Business) Göre Güney Kafkasya Ülkeleri

Countries	Value	DB 2017	DB 2016	DB 2015	DB 2014	DB 2013	DB 2012	DB 2011	DB 2010	Best of the World 2017	Best of the World 2016	Best of the World 2015
Azerbaijan	Rank	65	63	80	70	67	66	54	38	New Zealand 87.01	Singapore 87.34	Singapore 88.27
	Point	67.99	67.80	64.08	61.53							
Georgia	Rank	16	24	15	8	9	16	12	11			
	Point	80.20	77.45	79.46	81.07							
Armenia	Rank	38	35	45	37	32	55	48	43			
	Point	73.63	74.22	70.60	68.21							

*2013 yılından önceki veriler metodolojideki farklılık nedeniyle karşılaştırılabilir değildir.

* İşgücü Piyasası Düzenlemeleri ile ilgili göstergelerde yıllar itibarıyla dikkate alınan ülke sayısı:

2010, 2011, 2012'de 183 ülke; 2013'de 185 ülke, 2014 -2015-2016'da 189 ülke, 2017 de 190 ülke

Doing Business, aşağıdaki tabloda da görüleceği üzere 11 başlıkta ülkelerin ilgili mevzuat kalitesine ve etkinliğine bakarak iş yapma kolaylığını ölçmektedir. Bunlar: İşe Başlama, İnşaat İzinlerinin Alınması, Elektrik Temini, Tapu Siciline Kayıt, Kredi Temini, Azınlık

Yatırımcıların Korunması, Vergilerin Ödenmesi, Sınır Ötesi Ticaret, Sözleşmelerin Uygulanması, İflasın Çözümü ve İşgücü Piyasası Düzenlemeleri'dir.

Güney Kafkasya ülkelerini İş Yapma Kolaylığı Endeksi'ni oluşturan alt başlıklar (2015-2017 dönemi itibariyle) incelediğimizde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır (190 ülke içerisinde):

a-Azerbaycan'ın en iyi olduğu ilk üç kriter sırasıyla; İşe başlama (5), Tapu siciline kayıt (22) ve Azınlık yatırımcıların korunmasıdır (32). En kötü olduğu ilk üç kriter ise; İnşaat izinlerinin alınması (127), Kredi temini (118) ve Elektrik teminidir (105). Üç yıllık süre içerisinde en iyi performans gösterdiği kriter ise Sınır ötesi ticaret konusunda gerçekleşmiştir. 166'ncı sıradan 83 basamak yükselerek 83'üncü sıraya yükselmiştir.

b-Gürcistan'ın en iyi olduğu ilk üç kriter sırasıyla; Tapu siciline kayıt (3), Kredi temini (7), ve İşe başlamadır (8). En kötü olduğu ilk üç kriter ise; İflasın çözümü (106), Sınır ötesi ticaret (54) ve Elektrik teminidir (39). Üç yıllık süre içerisinde en iyi performans gösterdiği kriter ise Azınlık yatırımcıların korunması konusunda gerçekleşmiştir. 43'üncü sıradan 36 basamak yükselerek 7'inci sıraya yükselmiştir.

c-Ermenistan'ın en iyi olduğu ilk üç kriter sırasıyla; İşe başlama (9), Tapu siciline kayıt (13) ve Kredi teminidir (20). En kötü olduğu ilk üç kriter ise; Vergilerin ödenmesi (88), İnşaat izinlerinin alınması (81) ve İflasın çözümüdür (78). Üç yıllık süre içerisinde en iyi performans gösterdiği kriter ise Sözleşmelerin Uygulanması konusunda gerçekleşmiştir. 119'uncu sıradan 91 basamak yükselerek 28'inci sıraya yükselmiştir.

Tablo-2: Doing Business 2017-2016-2015'e Göre Güney Kafkasya Ülkeleri

Kriterler	Değer	Azerbaycan			Gürcistan			Ermenistan		
		DB2017	DB2016	DB2015	DB2017	DB2016	DB2015	DB2017	DB2016	DB2015
İşe Başlama	Sıra	5	7	12	8	6	5	9	5	4
	Puan	97.74	97.75	95.54	96.13	97.76	97.73	96.07	97.78	97.77
İnşaat İzinlerinin Alınması	Sıra	127	114	150	8	11	3	81	62	81
	Puan	63.63	65.79	59.89	82.84	82.77	91.44	70.03	72.43	73.78
Elektrik Temini	Sıra	105	110	159	39	62	37	76	99	131
	Puan	64.83	63.01	55.69	82.73	76.15	84.69	73.17	65.46	64.02
Tapu Siciline Kayıt	Sıra	22	22	10	3	3	1	13	14	7
	Puan	82.52	82.55	92.30	92.85	91.16	99.88	87.36	87.29	93.03
Kredi Temini	Sıra	118	109	104	7	7	7	20	42	36
	Puan	40	40	40	85.00	85	85.00	75.00	65.00	65.00
Azınlık Yatırımcıların Korunması	Sıra	32	36	51	7	20	43	53	49	49
	Puan	65.00	63.33	59.17	76.67	68.33	60.83	60.00	60.00	60.00
Vergilerin Ödenmesi	Sıra	40	34	33	22	40	38	88	41	41
	Puan	83.52	83.77	83.77	87.43	82.76	82.76	72.49	82.51	82.10
Sınır Ötesi Ticaret	Sıra	83	94	166	54	78	33	48	29	110
	Puan	72.28	69.59	42.37	85.15	75.31	84.02	86.45	93.23	68.81
Sözleşmelerin Uygulanması	Sıra	44	40	31	16	13	23	28	28	119
	Puan	65.66	67.51	69.02	73.21	75.06	71.82	69.71	70.46	53.33
İflasın Çözümü	Sıra	86	84	94	106	101	122	78	71	69
	Puan	44.77	44.68	43.02	40.02	40.24	36.48	46.06	48.00	48.14

Not: İşgücü Piyasası Düzenlemeleri ile ilgili göstergeler iş sıralaması yapılırken tabloya dahil edilmemiştir. Verilerle ilgili sonuçlar raporda sunulmuştur.

Bu endeksin alt basamaklarını oluşturan ilk 10 madde, 2015-2017 dönemi itibariyle dikkate alınarak tek tek incelendiğinde ise aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır (190 ülke içerisinde):

4.1.İşe Başlama Kolaylığı

İşe Başlama Kolaylığı endeksi ile iş kurmak isteyen (limitet şirket) bir girişimcinin yapması gereken tüm işlemler tespit edilerek bu prosedürlerin tamamlanması için harcanan zaman ve maliyetler ölçülmektedir.

Tablo-3: Doing Business 2017-2016-2015'e Göre Güney Kafkasya Ülkeleri'nde "İşe Başlama"

Değer	Azerbaycan			Gürcistan			Ermenistan		
	DB2017	DB2016	DB2015	DB2017	DB2016	DB2015	DB2017	DB2016	DB2015
Sıra	5	7	12	8	6	5	9	5	4
Puan	97.74	97.75	95.54	96.13	97.76	97.73	96.07	97.78	97.77
İşlem (Prosedür) Sayısı	2	2	3	3	2	2	3	2	2
Süre (Gün)	3	3	5	3	2	2	4	3	3
Maliyet (Kişi Başı Milli Gelirin %)	1,3	1,2	3,1	2,4	3,1	3,4	0,9	1	1
Asgari Sermaye (Kişi Başı Gelirin %)	0	0	0	0	0	0	0	0	0

İşe başlama kriteri her üç ülke açısından en iyi oldukları konuların başında gelmektedir. İşe başlarken izlenen prosedür sayısı (2017 itibariyle) Azerbaycan'da 2, Gürcistan ve Ermenistan'da ise 3 basamaktan oluşmakta, süre olarak da Azerbaycan ve Gürcistan'da ise 3, Ermenistan'da ise 4 gün almaktadır. 2017 yılında kişi başına milli gelirin yüzdesi olarak iş kurma maliyetinin en yüksek olduğu ülke Gürcistan olmuştur (%2,4). Bu oran Azerbaycan'da %1,3, Ermenistan'da ise %0,9 olarak gerçekleşmiştir.

İşe başlama alt başlığında 2010-2017 yılları arasında Azerbaycan üç, Ermenistan ise dört defa reform (düzenleme) yapma yoluna gitmiştir. Gürcistan'ın ise bir defa düzenleme yapmıştır.

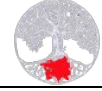
4.2.İnşaat İzinlerinin Alınması

İnşaat İzni Alma Endeksi ile ülkenin en büyük ticari şehrinde (Azerbaycan'da Bakü, Gürcistan'da Tiflis, Ermenistan'da Erivan) basit bir ticaret deposu inşa etmek, kalite kontrol ve emniyet mekanizması kurmak için katlanılan zaman ve tüm formaliteleri tamamlama süresi dikkate alınmaktadır. Bu alt endeks açısından en kötü performansı Azerbaycan ve Ermenistan göstermektedir. Gürcistan açısından bu kriter on başlık içerisinde en iyi olduğu alanlardan birini oluşturmaktadır.

Tablo-4: Doing Business 2017-2016-2015'e Göre Güney Kafkasya Ülkeleri'nde "İnşaat İzinlerinin Alınması"

Değer	Azerbaycan			Gürcistan			Ermenistan		
	DB2017	DB2016	DB2015	DB2017	DB2016	DB2015	DB2017	DB2016	DB2015
Sıra	127	114	150	8	11	3	81	62	81
Puan	63.63	65.79	59.89	82.84	82.77	91.44	70.03	72.43	73.78
İşlem (Prosedür) Sayısı	18	18	21	7	7	8	18	18	19
Süre (Gün)	203	203	151	48	48	68,5	84	84	83
Maliyet (Depo Değerinin %)	4,5	4,1	4,1	0,2	0,2	0,3	0,9	1	1,2
Bina kalite kontrol indeksi (0-15)	12	13		7	7		8	9,5	

İnşaat izninin alınması için Azerbaycan ve Ermenistan'da 18, Gürcistan'da ise 7 farklı işlem den geçilmesi ve bu işlemlerin tamamlanması için de Azerbaycan'da 203, Ermenistan'da 84 ve

Gürcistan'da ise toplam 48 gün gerekiyor. Bu kriterde Gürcistan üç ülke içerisinde en iyi performansa sahip olmasına rağmen 2015 yılına göre dünyadaki sıralaması gerilemiştir. Azerbaycan ise 190 ülke içerisinde 150'inci sıradan 127'inci sıraya yükselmiştir.

İnşaat izinlerinin alınması alt başlığında 2010-2017 yılları arasında her üç ülkede iki defa reform (düzenleme) yapma yoluna gitmiştir.

4.3. Elektrik Temini

Elektrik Bağlatma endeksi ile yerel bir işletmenin (limited şirketin) şebekeye elektrik bağlantısını gerçekleştirmek için yapması gereken işlemler ve bunlar için gereken süre ile katılan maliyet hesaplanmaktadır. 2017 yılının raporunda bu kriterde en iyi olan ülkenin Gürcistan olduğu (39'uncu sırada) görülmektedir. Gürcistan'ı Ermenistan (76) ve Azerbaycan (105) takip etmektedir.

Tablo-5: Doing Business 2017-2016-2015'e Göre Güney Kafkasya Ülkeleri'nde "Elektrik Temini"

Değer	Azerbaycan			Gürcistan			Ermenistan		
	DB2017	DB2016	DB2015	DB2017	DB2016	DB2015	DB2017	DB2016	DB2015
Sıra	105	110	159	39	62	37	76	99	131
Puan	64.83	63.01	55.69	82.73	76.15	84.69	73.17	65.46	64.02
İşlem (Prosedür) Sayısı	7	7	7	4	4	4	4	4	5
Süre(Gün)	69	87	164	71	71	71	138	180	187
Maliyet (Kişi Başı Gelirin %)	150,4	103,6	226,2	354,0	461,8	503,8	80,3	87,3	92,6
Tedarik güvenilirliği ve tarife endeksinin şeffaflığı (0-8)	4	4		6	4		5	4	

2017 raporunda işe başlamak için elektrik temini işlemi Gürcistan'da 71 gün süren 4 prosedür ile tamamlanırken bu sürecin maliyeti kişi başına düşen gelirin yüzde 354'ü kadardır. Ermenistan'da 138 gün süren 4 prosedür ile tamamlanırken bu sürecin maliyeti kişi başına düşen gelirin yüzde 80,3'ü kadardır. Azerbaycan'da ise 69 gün süren 7 prosedür ile tamamlanırken bu sürecin maliyeti kişi başına düşen gelirin yüzde 150,4'ü kadardır.

Elektrik temini alt başlığında 2010-2017 yılları arasında Gürcistan iki, Azerbaycan ve Ermenistan ise bir defa reform (düzenleme) yapma yoluna gitmiştir.

4.4. Tapu Siciline Kayıt

Mülkiyetin tapu siciline kayıt endeksi ile bir şirketin başka bir şirketin mülkiyetini alması ve mülkiyeti kendi üzerine geçirmesi için gereken tüm maliyet hesaplanarak, tapu idaresi sisteminin kalitesi değerlendirilmektedir. 2017 yılının raporunda bu kriterde en iyi olan ülkenin Gürcistan olduğu (3'üncü sırada) görülmektedir. Gürcistan'ı Ermenistan (13'üncü sıra) ve Azerbaycan (22'inci sıra) takip etmektedir. Bu kriter her üç ülke açısından da 2015 yılı ile kıyaslandığında performanslarının düştüğü bir kriter olmuştur.

Tablo-6: Doing Business 2017-2016-2015'e Göre Güney Kafkasya Ülkeleri'nde "Tapu Siciline Kayıt"

Değer	Azerbaycan			Gürcistan			Ermenistan		
	DB2017	DB2016	DB2015	DB2017	DB2016	DB2015	DB2017	DB2016	DB2015
Sıra	22	22	10	3	3	1	13	14	7
Puan	82.52	82.55	92.30	92.85	91.16	99.88	87.36	87.29	93.03
İşlem (Prosedür) Sayısı	3	3	3	1	1	1	3	3	3
Süre (Gün)	8,5	8,5	8,5	1	1	1	7	7	7
Maliyet (Mülk Değerinin %)	0,2	0,2	0,4	0	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2

Tapu tescil işlemleri için Gürcistan'da 1 gün süren 1 prosedür ile tamamlanırken, Ermenistan'da 7 gün süren 3 prosedür ve Azerbaycan'da ise 8,5 gün süren 3 prosedür ile tamamlanmaktadır.

Tapu tescil işlemleri alt başlığında 2010-2017 yılları arasında Gürcistan ve Azerbaycan bir defa reform (düzenleme) yapma yoluna gitmiştir. Ermenistan'da ise incelenen yıllar arasında bir reform yapılmadığı görülmektedir.

4.5.Kredi Temini

İş yapma göstergelerinden bir diğeri de "Kredi Alma" endeksidir. Bu endeks ile kredi veren ve alanların yasal hakları ile bilgi paylaşımları değerlendirilerek, krediyi kolaylaştıran durumlar analiz edilmektedir.

Tablo-7: Doing Business 2017-2016-2015'e Göre Güney Kafkasya Ülkeleri'nde "Kredi Temini"

Değer	Azerbaycan			Gürcistan			Ermenistan		
	DB2017	DB2016	DB2015	DB2017	DB2016	DB2015	DB2017	DB2016	DB2015
Sıra	118	109	104	7	7	7	20	42	36
Puan	40	40	40	85.00	85.00	85.00	75.00	65.00	65.00
Yasal Haklar Endeksinin Gücü (0-12)	2	2	2	9	9	9	7	5	5
Kredi Bilgi Derinlik Endeksi (0-8)	6	6	6	8	8	8	8	8	8
Kredi Kayıt Kapsamı (Yetişkinlerin %)	36,4	33,6	28,7	0	0	0	0	0	23,5
Kredi Bürosu Kapsamı (Yetişkinlerin %)	0	0	0	88,6	74,5	56,8	71,1	94,1	65,8

Kredi temini alt başlığında 2010-2017 yılları arasında Gürcistan ve Ermenistan'ın agresif bir tutum takındıkları ve bu alanlarda ciddi reformlar yaptıkları görülmektedir. Nitekim bu dönemlerde Gürcistan dört, Ermenistan ise üç defa reform (düzenleme) yapma yoluna gitmiştir. Bu reformların doğal sonucu olarak da her iki ülkenin en iyi olduğu alanların başında kredi temini gelmektedir. Azerbaycan'da ise incelenen yıllar arasında iki reform yapıldığı görülmektedir.

4.6. Azınlık Pay Sahibi Yatırımcıların Korunması

Azınlık pay sahibi yatırımcıların korunması endeksi ile şirket yöneticilerinin şirketi yönetirken kurumsal yönetim kapsamında azınlık haklarının korunma gücü değerlendirilmektedir. Bu alanda en iyi performansa sahip ülke Gürcistan'dır (7'inci sırada). Azerbaycan 32'inci sıra ve Ermenistan'ın 53'üncü sırada olduğu görülmektedir.

Tablo-8: Doing Business 2017-2016-2015'e Göre Güney Kafkasya Ülkeleri'nde "Azınlık Yatırımcıların Korunması"

Değer	Azerbaycan			Gürcistan			Ermenistan		
	DB2017	DB2016	DB2015	DB2017	DB2016	DB2015	DB2017	DB2016	DB2015
Sıra	32	36	51	7	20	43	53	49	49
Puan	65.00	63.33	59.17	76.67	68.33	60.83	60.00	60.00	60.00
Azınlık yatırımcı koruma endeksinin gücü (0-10)	6,5	6,3	6,7	7,7	6,8	7,3	6	6	6,3
Çıkar çatışması düzenleme endeksi (0-10)	7,7	7,7	5,2	7,7	7,7	4,8	6,3	6,3	5,7
Hissedar yönetim endeksi (0-10)	5,3	5	5,9	7,7	6	6,1	5,7	5,7	6

Azınlık pay sahibi yatırımcıların korunması alt başlığında 2010-2017 yılları arasında Gürcistan'ın burada da agresif bir tutum takındığı ve bu alanda ciddi reformlar yaptığı görülmektedir. Nitekim bu dönemlerde Gürcistan üç defa reform (düzenleme) yapma yoluna gitmiştir. Bu durum ülkenin 2017 raporunda 190 ülke içerisinde 7'inci sıraya yükselmesini sağlamıştır. Azerbaycan ve Gürcistan'da ise incelenen yıllar arasında bir defa reform yapıldığı görülmektedir.

4.7. Vergilerin Ödenmesi

Vergilerin ödenmesi endeksi ile orta boy işletmelerin (bir şirketin) tüm vergi mevzuatına uyumu için ödemesi gereken vergiler ile bunun için harcaması gereken zaman ölçülmeye çalışılmaktadır. Bu alt başlıkta 2017 Doing Business Raporu'na göre performansı en iyi olan ülke Gürcistan (22'inci sırada) olmuştur. Gürcistan'ı, Azerbaycan (40'ıncı sıra) ve Ermenistan (88'inci sıra) takip etmiştir.

Tablo-9: Doing Business 2017-2016-2015'e Göre Güney Kafkasya Ülkeleri'nde "Vergilerin Ödenmesi"

Değer	Azerbaycan			Gürcistan			Ermenistan		
	DB2017	DB2016	DB2015	DB2017	DB2016	DB2015	DB2017	DB2016	DB2015
Sıra	40	34	33	22	40	38	88	41	41
Puan	83.52	83.77	83.77	87.43	82.76	82.76	72.49	82.51	82.10
Vergi Sayısı (1 Yıldaki Ödeme Sayısı)	6	7	7	5	5	5	14	10	10
Zaman (Yıl Başına Saat)	195	195	195	270	362	362	313	313	321
Toplam Vergilerin Oranı (Kârın %)	39,8	39,8		16,4	16,4		18,5	19,9	
Arşivleme endeksi (0-100)	81			87,2			49,1		

Doing Business 2017'ye göre Gürcistan'da bir şirketin ödemesi gereken vergi sayısı ortalama 5, ödediği vergiler toplamı ise kârın %16,4'üne tekabül etmekte ve şirketlerin bu vergileri ödemek için ise yılda 270 saatlik zaman ayırdıkları tespit edilmiştir. Azerbaycan'da bir şirketin ödemesi gereken vergi sayısı ortalama 6, ödediği vergiler toplamı ise kârın %39,8'ine tekabül etmekte ve şirketlerin bu vergileri ödemek için ise yılda 195 saatlik zaman ayırdıkları ortaya çıkmıştır. Ermenistan'da ise bir şirketin ödemesi gereken vergi sayısı ortalama 14, ödediği vergiler toplamı ise kârın %18,5'ine tekabül etmekte ve şirketlerin bu vergileri ödemek için ise yılda 313 saatlik zaman ayırdıkları tespit edilmiştir.

Vergilerin ödenmesi alt başlığında 2010-2017 yılları arasında Azerbaycan ve Gürcistan üç, Ermenistan ise iki defa reform (düzenleme) yapma yoluna gitmiştir.

4.8.Sınır Ötesi Ticaret

Sınır Ötesi Ticaret endeksi malların deniz taşımacılığı ile ihracatında veya ithalatında gereken belge sayısı, ihracat ve ithalat yapmak için gereken gün sayısı, ihracat ve ithalat yapmak için katlanılması gereken maliyetler hesaplanmaya çalışılmaktadır. Bu kriterde 2017 yılında en iyi performansa Ermenistan (48'inci sıra) sahip olmuştur. Sonrasında Gürcistan (54'üncü sıra) ve Azerbaycan (83'üncü sıra) olarak gerçekleşmiştir. İncelenen üç yıllık dönem itibariyle Ermenistan'ın ve Azerbaycan'ın bu alt başlıkta ciddi ilerlemeler kat ettiği görülmektedir.

Tablo-10: Doing Business 2017-2016-2015'e Göre Güney Kafkasya Ülkeleri'nde "Sınır Ötesi Ticaret"

Değer	Azerbaycan			Gürcistan			Ermenistan		
	DB2017	DB2016	DB2015	DB2017	DB2016	DB2015	DB2017	DB2016	DB2015
Sıra	83	94	166	54	78	33	48	29	110
Puan	72.28	69.59	42.37	85.15	75.31	84.02	86.45	93.23	68.81
İhracat zamanı: Sınır uyumluluğu (saat)	29	34		14	14		39	3	
İhracat maliyeti: Sınırlara uyumluluk (\$)	214	375		383	383		100	0	
İhracat zamanı: Belgesel uygunluk (saat)	33	35		2	48		2	2	
İhracat maliyeti: Belgelere uygunluk (\$)	300	300		35	200		150	150	
İthalat zamanı: Sınır uyumluluğu (saat)	30	32		15	14		41	3	
İthalat maliyeti: Sınırlara uyumluluk (\$)	423	423		396	396		100	0	
İthalat zamanı: Belgesel uygunluk (saat)	38	41		2	24		2	2	
İthalat maliyeti: Belgelere uygunluk (\$)	200	200		189	200		100	100	

2017 Raporuna göre Ermenistan'da ihracat işlemini gerçekleştirmek için gereken belgelerin temini 2 saat ve 150 dolar olurken ithalat işlemini gerçekleştirmek için gereken belgelerin temini ise 2 saat ve 100 dolar tutmaktadır. Gürcistan'da ihracat işlemini gerçekleştirmek için gereken belgelerin temini 2 saat ve 35 dolar olurken ithalat işlemini gerçekleştirmek için gereken belgelerin temini ise 2 saat ve 189 dolar tutmaktadır. Azerbaycan'da ise ihracat işlemini gerçekleştirmek için gereken belgelerin temini 33 saat ve 300 dolar olurken ithalat işlemini gerçekleştirmek için gereken belgelerin temini ise 38 saat ve 200 dolar tutmaktadır.

Sınır ötesi ticaret alt başlığında 2010-2017 yılları arasında her üç ülkede de üçer kez reform (düzenleme) yapıldığı görülmektedir.

4.9.Sözleşmelerin Uygulanması

Sözleşmelerin uygulanması endeksi ile mahkemelerde ticari bir ihtilafın çözümü için gereken zaman, prosedürler ve katlanması gereken maliyet ve yargısal sürecin kalitesi değerlendirilmektedir. Sözleşmelerin uygulanması alt kriterinde 2017 yılı açısından en iyi performans Gürcistan (16'ncı sıra) sahiptir. Gürcistan'ı Ermenistan (28'inci sıra) ve Azerbaycan (44'üncü sıra) takip etmektedir.

Tablo-11: Doing Business 2017-2016-2015'e Göre Güney Kafkasya Ülkeleri'nde "Sözleşmelerin Uygulanması"

Değer	Azerbaycan			Gürcistan			Ermenistan		
	DB2017	DB2016	DB2015	DB2017	DB2016	DB2015	DB2017	DB2016	DB2015
Sıra	44	40	31	16	13	23	28	28	119
Puan	65.66	67.51	69.02	73.21	75.06	71.82	69.71	70.46	53.33
Süre (Gün)	277	277	277	285	285	285	570	570	570
Maliyet (Talebin %)	18,5	18,5	18,5	29,9	29,9	29,9	16	14	14
Adli İşlemler Dizini Kalitesi (0-18)	5,5	6,5		12	13		11,5	11,5	

Gürcistan'da bir ticari sözleşme ihtilafının ilgili mahkemede yaklaşık 285 günde çözümlendiği, sözleşmenin uygulama maliyeti ise talebin yüzde 29,9'unu oluşturmaktadır. Yapılan adli işlemlerin kalitesi ise 18 üzerinden 12 puan almıştır. Ermenistan'da bir ticari sözleşme ihtilafının ilgili mahkemede yaklaşık 570 günde çözümlendiği, sözleşmenin uygulama maliyeti ise talebin yüzde 16'sını oluşturmaktadır. Yapılan adli işlemlerin kalitesi ise 18 üzerinden 11,5 puan almıştır. Azerbaycan'da bir ticari sözleşme ihtilafının ise ilgili mahkemede yaklaşık 277 günde çözümlendiği, sözleşmenin uygulama maliyeti ise talebin yüzde 18,5'ini oluşturmaktadır. Yapılan adli işlemlerin kalitesi ise 18 üzerinden 5,5 puan almıştır.

Sözleşmelerin uygulanması alt başlığında 2010-2017 yılları arasında Gürcistan'ın burada da agresif bir tutum takındığı ve bu alanda ciddi reformlar yaptığı görülmektedir. Nitekim bu dönemlerde Gürcistan üç defa reform (düzenleme) yapma yoluna gitmiştir. Ermenistan ise bu alanda incelenen yıllar arasında iki defa reform yapıldığı görülmektedir. Azerbaycan ise herhangi bir düzenleme yapmamıştır.

4.10.İflasın Çözümü

İflası sonuçlandırma endeksi ile iflas nedeniyle tasfiye sürecine girmiş işletmenin ticari bir iflastan tahsil edilebilen alacak oranı, tahsil için gereken zaman ve katlanması gereken maliyet ile iflası sonuçlandırmak üzere uygulanmakta olan yasal mevzuatın gücü değerlendirilmektedir. Bu alanda sırasıyla en iyi performansa sahip ülkeler Ermenistan (78'inci sıra), Azerbaycan (86'ncı sıra) ve Gürcistan'dır (106'ncı sıra).

Tablo-12: Doing Business 2017-2016-2015'e Göre Güney Kafkasya Ülkeleri'nde "İflasın Çözümü"

Değer	Azerbaycan			Gürcistan			Ermenistan		
	DB2017	DB2016	DB2015	DB2017	DB2016	DB2015	DB2017	DB2016	DB2015
Sıra	86	84	94	106	101	122	78	71	69
Puan	44.77	44.68	43.02	40.02	40.24	36.48	46.06	48.00	48.14
Kurtarma oranı (dolar cinsinden sent)	39,6	39,5		39,5	39,9	38,7	36,2	36,9	37,2
Süre (Yıl)	1,5	1,5	1,5	2	2	2	1,9	1,9	1,9
Maliyet (Mülkün %)	12	12	12	10	10	10	11	11	11
Tasfiye Çerçeve Endeksi Gücü (0-16)	7,5	7,5	7	6	6	5	8,5	9	9

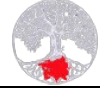
2017 yılı itibariyle Ermenistan'da bir şirketin tasfiye prosedürleri ortalama 1,9 yıl sürmektedir. Bir yıl içinde alacakların geri dönüş oranı varlığın sadece yüzde 36,2'dir. Azerbaycan'da bir şirketin tasfiye prosedürleri ortalama 1,5 yıl sürmektedir. Bir yıl içinde alacakların geri dönüş oranı varlığın sadece yüzde 39,6'dır. Gürcistan'da ise bir şirketin tasfiye prosedürleri ortalama 2 yıl sürmektedir. Bir yıl içinde alacakların geri dönüş oranı varlığın sadece yüzde 39,5'dir. Dolayısıyla aslında her üç ülkede de şirket tasfiyesi işlemleri maliyetli olduğunu söylemek mümkündür.

İflasın çözümü alt başlığında 2010-2017 yılları arasında Gürcistan iki Ermenistan ise bir defa reform (düzenleme) yapma yoluna gitmiştir. Azerbaycan ise herhangi bir düzenleme yapmamıştır.

5.Sonuç

Güney Kafkasya ülkelerinin 2010-2017 döneminde yaptıkları düzenlemeleri/reformları incelediğimizde:

Gürcistan'ın; kayıt ücretlerini ödemek için bir bankayı ziyaret etme gereğini ortadan kaldırarak iş girişimini basitleştirmesi, inşaat izninin verilmesine ihtiyaç duyulan zamanı azaltarak inşaat izinlerini kolaylaştırması, elektrikte yeni müşterileri dağıtım şebekesine bağlama ve bağlantı ücretlerini azaltma sürecini basitleştirerek elektrik elde etmeyi kolaylaştırması, elektrik arz güvenilirliğini geliştirmesi, tapu idaresinin kalitesini geliştirmesi, teminat olarak kullanılacak varlıkların kapsamını genişletmek için medeni kanununu değiştirerek krediye erişimi genişletmesi, kişisel bilgi koruması konusunda yeni bir kanun uygulayarak kredi bilgi sistemini geliştirmesi, kurumsal bilgilere daha fazla erişime izin vererek yatırımcı korumasını güçlendirmesi, ilgili taraflar arasındaki işlemlerin onaylanması ile ilgili şartları getirerek yatırımcı korumasını pekiştirmesi, hissedar haklarını ve büyük kurumsal kararlardaki rolü arttırarak ve mülkiyet ve kontrol yapılarını aydınlatarak azınlık yatırımcı korumasını sağlaması, vergilerle ilgili işlemleri basitleştirerek ve elektronik dosyalama getirerek, elektronik sistemler kullanımını güçlendirerek ve vergi mükelleflerine daha fazla hizmet sunarak firmalar için vergi ödemeyi kolaylaştırması, gümrük bölgelerini oluşturarak ihracat ve ithalat süresini azaltması, elektronik belge işleme sistemini geliştirerek ihracat ve ithalat ile ilgili belgesel uyumluluğunu daha hızlı yapması, kamu ihalelerine girme usullerini düzene sokarak sözleşmelerin uygulanmasını kolaylaştırması, mahkeme kullanıcıları için elektronik dosyalama sistemi getirerek sözleşmeleri uygulamayı kolaylaştırması, açık artırmalar da dahil olmak üzere tüm iflas ile ilgili prosedürlerin zaman sınırlamaları belirleyerek veya bunları sıkılaştırarak iflas çözüm sürecini geliştirmesi, sabit süreli sözleşmelerin azami süresini azaltması, işten çıkarma

için bir bildirim dönemi başlatması ile ilgili yaptığı düzenlemeler ülkede yatırımcılar için işe başlamayı kolaylaştıran faktörler olmuştur.

Ermenistan'ın; şirket tescili için ticaret kaydı ve vergi kimlik numarası alma prosedürlerini internet ortamında yapılmasına izin vermesi, şirket kayıt ücretlerini ortadan kaldırması, kayıt sonrası işlemleri kolaylaştırması, küçük projeler için çevresel etki değerlendirmesi yapılması gereğini ortadan kaldırarak inşaat izinlerini basitleştirmesi, elektrik işlemlerini basitleştirip bağlantı ücretlerini düşürerek elektriğe ulaşımı kolaylaştırması, kredi bilgi sistemini geliştirmesi, krediye erişimi güçlendirmesi, şirket müdürlerine dava açmayı kolaylaştırarak yatırımcı koruması, sosyal güvenlik katkı payları ve kurumsal gelir, mülk ve arazi vergileri için ödemelerin sayısını azaltarak vergileri ödemeyi kolaylaştırması, vergi uyumluluğunu sağlaması, gümrük dairelerinde ve depolarında sınır operasyonlarını iyileştirmek ve risk yönetim sistemi uygulamak için yeni ekipmanlara yatırım yaparak ticareti kolaylaştırması, Avrasya Ekonomik Birliği'ne katılmak suretiyle Rusya Federasyonu ile ticarete belgesel ve sınır uyumluluğu için zaman ve maliyeti düşürmesi, davaların ülke genelindeki mahkemelerde yargıca rastgele ve tam otomatik bir sistem aracılığıyla verilmesini gerektiren yeni bir kanunla sözleşmeleri uygulamayı kolaylaştırması, iflası yönetenlerin atanmasına ilişkin usullerin açıklığa kavuşturulması, iflas işlemlerinin işleme süresinin azaltılması ve varlık satışlarının ihale yoluyla düzenlenmesi için iflas yasasını değiştirmesi, sabit süreli sözleşmelerin maksimum süresini artırması, gece işlerinde prim ödemelerini düşürmesi, ihbar süresi ve işten çıkarma durumunda uygulanacak kıdem tazminatını düşürmesi ile ilgili yaptığı düzenlemeler ülkede yatırımcılar için işe başlamayı kolaylaştıran faktörler olmuştur.

Azerbaycan'ın; ücretsiz çevrimiçi kayıt hizmetleri sunarak ve ön kayıt işlemlerini ortadan kaldırarak bir iş kurmayı kolaylaştırması, elektronik imza uygulamasını getirip kurumsal mühür kullanma gereğini ortadan kaldırarak bir işe başlamayı kolaylaştırması, inşaat izninin verilmesine ilişkin prosedürleri hızlandıran ve bazı prosedürler için resmi zaman sınırlamaları düzenleyen yeni bir inşaat mevzuatı geliştirmesi, yeni müşteri bağlantı noktalarını belirlemek için gereken süreyi kısaltacak bir bağlantı kapasitesi / elektronik harita kapasitesi sunarak yeni bir elektrik bağlantısı elde etme sürecini hızlandırması, çevrimiçi prosedür başlatarak mülklerin aktarılmasını kolaylaştırması, bir çevrimiçi platform oluşturarak krediye erişimi geliştirmesi, ilgili parti işlemlerinin dış incelemeye tabi tutulması ve ilgisiz hissedarlar tarafından oylanması gereklerini getirerek azınlık yatırımcı korumasını güçlendirmesi, vergi yasasının revize edilmesi kar vergi oranı da dahil olmak üzere çeşitli vergi oranlarını düşürüp, kurumlar vergisi ve katma değer vergisinin ödenmesi sürecini basitleştirmesi, sosyal sigorta primlerini dosyalama ve ödemeye yönelik elektronik bir sistem sunarak şirketler için vergileri ödemeyi kolaylaştırması, taşıt vergisini kaldırarak vergileri ödemeyi kolaylaştırması, iç gümrük prosedürlerini düzene sokarak sınırları aşan ticareti kolaylaştırması, ihracat ve ithalat beyanlarında bulunmak için elektronik bir sistem getirerek uluslararası ticaret işlemlerini basitleştirmesi ile ilgili yaptığı düzenlemeler ülkede yatırımcılar için işe başlamayı kolaylaştıran faktörler olmuştur.

Güney Kafkasya ülkelerinin gösterdikleri performansların sıralamasını, İş Yapma Kolaylığı Endeksi'ni oluşturan alt başlıklar itibariyle incelediğimizde "İşe Başlama" kriteri her üç ülkenin de en iyi olduğu alan olmuştur. Azerbaycan; "İnşaat izinlerinin alınması", "Kredi temini" ve "Elektrik temininde", Gürcistan; "İflasın çözümü", "Sınır ötesi ticaret" ve "Elektrik temininde", Ermenistan ise "Vergilerin ödenmesi", "İnşaat izinlerinin alınması" ve "İflasın çözümü" konularında kötü performansa sahiptirler. Dolayısıyla ülkeler öncelikle kötü/dezavantajlı alanlar başta olmak üzere ilgili on bir alt başlığın her birinde radikal kararlar alıp

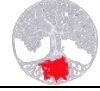

reformlar/düzenlemeler yaparsa özellikle Azerbaycan başta olmak üzere Gürcistan ve Ermenistan yatırımlar noktasında avantajlı ülkeler haline gelebilecektir.

Ülkeler öncelikle mevzuatlarındaki olumsuzlukları ve iş yapmanın önündeki engelleri kaldırarak, kamulaştırma-millileştirmeye ve yabancı yatırımcıların elde ettiği kârların yurt dışına çıkarılmasına yönelik garantiler verilmesini sağlayarak, yapılacak yabancı yatırımları daha da teşvik edebilirler. Bunlar yapıldığında Doğu-Batı ve Kuzey-Güney ulaşım koridorlarının merkezinde bulunan başta Azerbaycan olmak üzere Gürcistan ve bu iki devlete sınır olan Ermenistan, ekonomik anlamda yatırım merkezi haline gelebilecektir.

REFERENCES

- Hanusch, Marek, (2012). The Doing Business Indicators, Economic Growth and Regulatory Reform Policy Research Working Paper 6176, The World Bank East Asia and the Pacific Region Poverty Reduction and Economic Management Unit, (<http://documents.worldbank.org/curated/en/113361468333850083/pdf/wps6176.pdf>)
- Uludağ, Arda (2015). Uluslararası Kuruluşlarca Kullanılan Global Endeksler, Maliye Bakanlığı, <http://www.abmaliye.gov.tr>
- Yalçın, Alper ve Yalçın, Sevda (2016). Global Endeksler Işığında Ermenistan'ın Ekonomik ve Sosyal Durumu, 14. Uluslararası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi, s:698-708, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları.
- Doing Business 2010:
- <http://www.doingbusiness.org/~media/WBG/DoingBusiness/Documents/Annual-Reports/English/DB10-FullReport.pdf>
- Doing Business 2011:
- <http://www.doingbusiness.org/~media/WBG/DoingBusiness/Documents/Annual-Reports/English/DB11-FullReport.pdf>
- Doing Business 2012:
- <http://www.doingbusiness.org/~media/WBG/DoingBusiness/Documents/Annual-Reports/English/DB12-FullReport.pdf>
- Doing Business 2013:
- <http://www.doingbusiness.org/~media/WBG/DoingBusiness/Documents/Annual-Reports/English/DB13-full-report.pdf>
- Doing Business 2014:
- <http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB14-Full-Report.pdf>
- Doing Business 2015:
- <http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB15-Full-Report.pdf>
- Doing Business 2016:
- <http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB16-Full-Report.pdf>
- Doing Business 2017:
- <http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB16-Full-Report.pdf>

Ek-1: Güney Kafkasya Ülkelerinde Reform (Düzenleme) Yapılan Konular, 2017-2010

Kriterler	Azerbaycan								Gürcistan								Ermenistan							
	DB2017	DB2016	DB2015	DB2014	DB2013	DB2012	DB2011	DB2010	DB2017	DB2016	DB2015	DB2014	DB2013	DB2012	DB2011	DB2010	DB2017	DB2016	DB2015	DB2014	DB2013	DB2012	DB2011	DB2010
İşe Başlama		*	*	*										*					*	*		*		*
İnşaat İzin. Alın.		*		*						*						*		*				*		
Elektrik Temini	*								*				*								*			
Tapu Sic. Kayıt			*						*															
Kredi Temini							*	*			*	*	*	*	*		*					*		*
Azınlık Yat. Kor.		*							*					*	*						*			
Vergilerin Ödenmesi	*		*				*		*				*	*					*		*			
Sınır Ötesi Ticaret	*			*				*	*				*			*		*				*		*
Sözleşmelerin Uyg.									*				*		*		*	*						
İflasın Çözümü												*		*								*		
İşgücü Piyas. Düz.											*											*		
Yıl Toplamı	3	3	4	3	0	0	2	2	5	2	1	1	6	4	4	2	2	3	1	2	2	6	1	3
Genel Toplam	17								25								20							